

Výuka ve dnech: 16.9., 21.10. 2011 – celkem 4 hod

Úvod do studia výtvarné výchovy

1.HODINA

Mgr. Pavla Novotná Ph.D.

Konzultační hodiny: Poříčí 7, 4 patro, Katedra VV

Oficiální anotace předmětu:

Teoretická východiska předmětu výtvarná výchova, současné proudy ve výtvarné výchově, RVP ZV – oblast Umění a kultura

1.semestr, přednáška, asistentská praxe

Osnova

- Principy a cíle VV
- Historické proměny cílů výtvarné výchovy a možné přístupy
- Umění jako prostředek komunikace
- Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání v oblasti Umění a kultura
- Dětský výtvarný projev, úvod do interpretace
- Hodnocení ve VV

Přehled předmětů v rámci VV na PdF

1.s Úvod do studia výtvarné výchovy

asistentská pedagog. Praxe

2.s Výtvarné vyjadřovací prostředky 1

3.s Interpretace výtvarného umění 1

- **Výtvarné vyjadřovací prostředky 2**
- **Kresba a grafika**

4.s Interpretace výtvarného umění 2

- **Výtvarné vyjadřovací prostředky 3**
- **Keramická technologie**
- **Kurz kresby a malby**

5.s. Interpretace dětského výtvarného projevu

- **Experimentální kresba**
- **Netradiční materiály**

6.s Seminář k interpretaci dětského výtvarného projevu

- **Synkretická dílna - zapojení všech smyslů do uměleckého ztvárňování určitého tématu**
- **Základy práce s grafickými programy**

7.s Didaktika VV 1

souvislá pedagog. praxe

- **Dějiny výtvarné kultury 1**
- **Kurz akční tvorby**

8.s Didaktika VV 2

- **Dějiny výtvarné kultury 2**
- **Zprostředkování umění**

9.s Výtvarná výchova ve školní praxi

- **Praktická arteterapie**
- **Teorie VV**

10.s

- **Exkurze**

Přehled předmětů v rámci studia na PdF zaměřených na didaktiku

1.s Úvod do studia výtvarné výchovy
asistentská pedagog. Praxe

2.s Výtvarné vyjadřovací prostředky 1

3.s Interpretace výtvarného umění 1

- Výtvarné vyjadřovací prostředky 2
- Kresba a grafika

4.s Interpretace výtvarného umění 2

- Výtvarné vyjadřovací prostředky 3
- Keramická technologie
- Kurz kresby a malby

5.s. Interpretace dětského výtvarného projevu

- Experimentální kresba
- Netradiční materiály

6.s Seminář k interpretaci dětského výtvarného projevu

- Synkretická dílna zapojení všech smyslů do uměleckého ztvárnění určitého tématu
- Základy práce s grafickými programy

7.s Didaktika VV 1

souvislá pedagog. praxe

- Dějiny výtvarné kultury 1
- Kurz akční tvorby

8.s Didaktika VV 2

- Dějiny výtvarné kultury 2
- Zprostředkování umění

9.s Výtvarná výchova ve školní praxi

- Praktická arteterapie
- Teorie VV

10.s

- Exkurze

Podmínky k udělení zápočtu:

1. Vypracovaná **esej** pojednávající o výtvarné výchově na škole, ve které budete **uvažovat, přemýšlet, hodnotit a naznačovat vlastní řešení** min. 2 hodin VV, které jste viděli v rámci asistentenské praxe na školách.

Co je to esej?

Esej (řeckého původu, [latinsky](#) *exagium* – vážení, [francouzsky](#) *essai* – pokus, zkouška)

= **úvaha na určité téma, spočívající v přemýšlení o faktech a jejich hodnocení.** Autor eseje posuzuje problém v širším kontextu, komentuje současná řešení a naznačuje nová, často klade otázky a společně se čtenářem na ně hledá odpověď. Esej je tedy jakýsi [dialog](#) autora se sebou samým i se čtenářem.

SUBJEKTIVNÍ KOMENTÁŘ

Esej také může **analyzovat, rozlišovat, hodnotit a posuzovat.**

Může obsahovat **kritiku** - to však také vyžaduje, aby se kritik s kritizovanou věcí do hloubky seznámil, aby ji dokázal porovnat s jinými a dokázal přiměřeně rozlišit její dobré a špatné, slabé a silné stránky.

Na praxi byste si měli zvláště všímat těchto momentů:

- Jak učitel motivuje, popis motivace, její zhodnocení
- Jak zadává úkol.
- Jaká je atmosféra třídy.
- Vzájemné interakce žáků a učitele.
- Popis procesu a výsledků tvoření.
- Jak probíhá hodnocení hodiny.
- Rozdíly mezi výtvarnou výchovou a pracovními činnostmi.
- Mohou žáci uplatnit subjektivitu ve vztahu k zadanému úkolu. Nabízí úkol více možných řešení, do jaké míry apod.
- Jak je učitel připraven apod.

2. Vypracovaný subjektivní komentář k výstavě současného umění (nebo stálé expozice výtvarného umění v renomované galerii), kterou jste navštívili v období od září do prosince 2011. Přiložené ofocená kopie či originál vstupenky je podmínkou (přicvaknout k práci)

- Práce nesmí být uloženy v euroobalech ani jiných plastických obalech.
- Práce přijímám pouze písemně – NE elektronicky (min. 2 normostrany, psáno na PC, úprava textu, práce s literaturou)

Práce doporučuji odevzdávat co nejdříve - již od listopadu či dříve. Práce odevzdané v listopadu mohou být ohodnoceny před Vánocemi – možnost oprav, konzultací

**FINÁLNÍ VERZE NUTNO ODEVZDAT
NEJPOZDĚJI DO 15. LEDNA (do kabinetu,
nebo sekretářce katedry VV na moje jméno)**

Studenti, kteří práci odevzdají v prosinci či ve zkuškovém období se dozví výsledné hodnocení až v Isu – bez možnosti oprav

Zápočet nebude udělen pokud nesplníte následující body týkající se formální či obsahové úpravy:

- práce musí obsahovat jméno, příjmení, učo, ročník, datum vypracování, název předmětu
- práce nesmí být v euroobalech či jiných deskách, přijímám práce pouze scvaknuté „koníkem“ či kancelářskými sponkami bez igelitových folií či obalů.
- práce musí mít náležitosti výše uvedených slohových útvarů
- práce nesmí obsahovat více než 3 pravopisné chyby
- práce neuspěje, pokud v práci nebudete reflektovat problematiku probíranou na přednáškách, např. nepoznáte základní rozdíl mezi výtvarnou výchovou a pracovním vyučováním v praxi apod.
- vstupenky z výstavy musí být přicvaknuty k práci, pokud se jedná o výstavu zdarma, napište to tam.
- navštívená výstava se musí úzce dotýkat současného umění, doporučuji tedy významné galerie ve větších městech

Obecná představa o VV

vychází z praktického myšlení

- dítě kreslí a maluje, tím pozoruje; učí se ztvárnit to, co vidí
- pěstuje manuální zručnost a motoriku;
- poznává věci, to co je krásné, vkusné, estetické, aby se umělo se z nich radovat,
- naučí se řadu výtvarných technik.

CÍLE VV

- Rozvíjení a kultivování citových a smyslových schopností **vnímání a pozorování**
- Obnovování a rozvíjení smyslové i citové **senzibility**, kultivace a obohacování **prožitků**
- Probouzení a kultivace **tvořivých osobitých reakcí** na podněty a problémy
- Obnovování a pěstování představivosti, imaginace a **fantazie**
- Obnovování a obohacování citových i racionálně reflektovaných **vztahů k sobě samému, k ostatním lidem a k okolnímu světu**
- Rozvíjení porozumění, **tolerance i kritičnosti** k projevům vlastním i ostatních lidí a zvláště k projevům výtvarné kultury a umění
- Rozvíjení pozitivního **vztahu ke kulturním hodnotám současnosti i minulosti**, zvláště k jejich výtvarně estetickým aspektům
- Kultivace **výtvarných dovedností a schopností** jako prostředku výtvarného vyjadřování

Prostředky k naplňování cílů Vv

- Výtvarně estetické **vnímání, pozorování a reagování** na vnější i vnitřní podněty
- **Laborování, hra a experimentace** s výtvarnými prostředky a objevování jejich výrazových možností
- Hledání **tvořivého řešení konkrétních lidských problémů** prostřednictvím výtvarně výrazových prostředků
- Objevování výtvarných kvalit a **hodnot ve světě přírody, kultury a umění**
- Postupné chápání, osvojování a **používání výtvarně znakových systémů**

**VV je v etapě základního vzdělávání
postavena na tvůrčích činnostech:
TVORBĚ, VNÍMÁNÍ a INTERPRETACI.**

**K realizaci tvůrčích činností nabízí VV
vizuálně obrazné prostředky.**

- **Tvůrčí činnosti ve VV jsou zaměřeny na:
Rozvíjení smyslové citlivosti
Uplatňování subjektivity
Ověřování komunikačních účinků.**

Očekávané kompetence na konci ZŠ v oblasti užívání uměleckých (výtvarných) vyjadřovacích prostředků

Žák umí:

- pojmenovat vizuálně obrazné elementy při vlastní tvorbě
- samostatně kombinuje vizuálně obrazné elementy k dosažení vizuálně obrazných vyjádření v plošných i prostorových vztazích ...
- Vybírá a samostatně vytváří bohatou škálu vizuálně obrazných elementů

Vizuálně obrazné elementy

Vizuálně obrazné elementy

- Linie
- Tvar
- Objem
- Barva
- Textura rozvržení v obrazové ploše a v prostoru
– kompozice

a jejich vztahy (podobnost, kontrast, rytmus,
strukturální vztahy a další)

Výtvarný jazyk a jeho vyjadřovací prostředky

Výtvarné prvky

(vizuálně obrazné elementy)

- bod, linie, barva, tvary plošné a prostorové, světlo a stín, odstín barvy (valér), kvalita povrchu (textura)

Výtvarný jazyk a jeho vyjadřovací prostředky

Výtvarná kompozice

- vztahy mezi prvky (výstavba, souvislosti, uspořádání, umístění, shlukování, řazení, řád, rytmus, symetrie, asymetrie apod.)

Výtvarný jazyk a jeho vyjadřovací prostředky

Výtvarné symboly

- obsahy ukryté ve výtvarné formě, které jsou odhaleny prostřednictvím obraznosti, představivosti a fantazie tvůrce díla a jeho interpreta
- Symbol interpretujeme vzhledem k naší zkušenosti
- interpretace není jednoznačná

Výtvarný jazyk a jeho vyjadřovací prostředky

Proces tvorby

- osobité přístupy k vyjádření skutečnosti nebo fantazijních představ (u dětí souvisejí s vývojovými zvláštnostmi dětského výtvarného projevu daného věkového období)

Výtvarný jazyk a jeho vyjadřovací prostředky

- Výtvarné nástroje (instrumenty) – tužka, pastelka, štětec
- Výtvarné materiály (papír, textil, barva. Modelovací hmota...)
- Výtvarné techniky

CÍLE VV

- Rozvíjení a kultivování citových a smyslových schopností **vnímání a pozorování**
- Obnovování a rozvíjení smyslové i citové **senzibility**, kultivace a obohacování **prožitků**
- Probouzení a kultivace **tvořivých osobitých reakcí** na podněty a problémy
- Obnovování a pěstování představivosti, imaginace a **fantazie**
- Obnovování a obohacování citových i racionálně reflektovaných **vztahů k sobě samému, k ostatním lidem a k okolnímu světu**
- Rozvíjení porozumění, **tolerance i kritičnosti** k projevům vlastním i ostatních lidí a zvláště k projevům výtvarné kultury a umění
- Rozvíjení pozitivního **vztahu ke kulturním hodnotám současnosti i minulosti**, zvláště k jejich výtvarně estetickým aspektům
- Kultivace **výtvarných dovedností a schopností** jako prostředku výtvarného vyjadřování

Prostředky k naplňování cílů Vv

- Výtvarně estetické **vnímání, pozorování a reagování** na vnější i vnitřní podněty
- **Laborování, hra a experimentace** s výtvarnými prostředky a objevování jejich výrazových možností
- Hledání **tvořivého řešení konkrétních lidských problémů** prostřednictvím výtvarně výrazových prostředků
- Objevování výtvarných kvalit a **hodnot ve světě přírody, kultury a umění**
- Postupné chápání, osvojování a **používání výtvarně znakových systémů**

Výtvarná výchova:

Obohacuje pojmové logické myšlení obsažené v jiných předmětech svým aktivním přístupem, emočními vztahy, a mnohostranným pohledem.

VV se tak stává prostorem, ve kterém se mohou integrovat ostatní předměty.

Osobnost učitele je
nejvýznamnějším prvkem
v trojúhelníku

učivo

žák

učitel

Učitel se neptá, co dítě zná a umí pojmenovat, neptá se ho na vědomosti.

Nabízí prostor pro svobodné vyjádření.

Ptá se, co dítě prožívá, co si myslí a jak je schopno své znalosti tvůrčím způsobem využít – zajímá ho co si se znalostmi počne.

Dává podněty.

- Vytvářet a uplatňovat aktivní vztah ke světu
- Podporovat zájem o výtvarnou komunikaci.
- Rozvíjet všestranně tvořivé myšlení – nabízet jejich různé významy nebo způsoby řešení.
- Kultivovat výtvarný projev
- Respektovat typologické směřování žáka
- Uchovat dětem radost z výtvarného projevování
- Nechat zažít dětem úspěch z výtvarné komunikace

Vzpomínáte si na hodiny VV na ZŠ?
Co tahle vzpomínka vyvolává.
Napište 5 slov, které Vás napadají.

Zažili jste při hodině VV na ZŠ pocit úspěchu? Vzpomeňte si na konkrétní situaci. Stručně ji popište.

Co by měl učitel, který učí VV vědět, umět, sledovat:

- **Cíl**
- **Zkušenost**
- **Představa**
- **Flexibilita a intuice**
- **Tvořivost**

Cíl

Vím, proč tohle zrovna s žáky dělám, vím, co tím sleduji, vím k čemu to je. Na co to použijí? Budou to v životě potřebovat? K čemu je to dobré?

Zkušenost

Umím čerpat z vlastní zkušenosti, vím, jaké to bylo, když jsem se podobné věci učil já.

Vím, jak jsem se cítil, co mi pomáhalo a co ne. Ale taky vím, že druzí lidé, to mohou mít jinak a že je mnoho dalších způsobů, jak dosáhnout cíle.

Pokud takovou zkušenost nemám – nedělám ze sebe chytrého, ale nebojím se experimentovat.

Zkouším nové věci, dívám se na věci z různých úhlů pohledu.

Mám respekt k myšlení a cítění dítěte a k jeho individualitě.

Představa

Mám sice svou představu o výsledku, ale netrvám na dosažení výsledku podobném v mé představě.

Každý to má jinak – podporuji svobodu, různé vidění světa. Výsledek může být milým překvapením a cesta může být cílem.

Vím, že nejúčinněji působím na žáky, předávám-li jim to, co se nejvíce blíže mému způsobu vnímání, prožívání a myšlení.

Mám respekt ke kreativitě dítěte a k jeho svobodnému rozhodování. Nechávám na žácích, aby si volili vlastní myšlenkové a výtvarné cesty.

Flexibilita a intuice

Umím se vcítit do nálady a atmosféry třídy, tuším, co v danou chvíli žáci potřebují a co by se hodilo použít za techniku, motivaci.

Nedržím se za každou cenu svého plánu, ale umím kombinovat, přizpůsobovat své představy tak, aby byly bohatší a využitelnější pro žáky v daný okamžik za daných podmínek.

Vím, že do výsledku tvůrčí činnosti se promítá moje osobnost učitele, moje energie, se kterou k práci s dětmi přistupuji i moje schopnost pohotově reagovat na nové možnosti a neobvyklé přístupy objevené dětmi v průběhu práce.

Tvořivost

Jestliže učím výtvarnou výchovu, jsem učitel tvořivosti.

Učím dívat se, slyšet, cítit a ohmatávat svět z různých pohledů a hledat v něm různé cesty a možnosti, jak svět uchopit.

Učím, jak si najít vlastní způsob, jak ztvárňovat, zaznamenávat a reflektovat okolí i sám sebe.